

# UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja l., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvatski na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovenskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L. 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 34.

V Trstu, dne 1. decembra 1922.

Leto III.

## DOSLEDNI

Sklep, ki ga je napravila letošnja Zvezina delegacija glede lastne tiskarne, je dvignil v društvih dokaj prahu. Nekaterim se zde številke, ki so se navajale za podjetje, vse preoptimistične, drugim je delež 100 L sila visok, tretji niso zadovoljni z načinom, kako se je sklepalo, četrti vprašujejo, je-li tiskarna potrebna, peti vedo še kopico drug'ih razlogov, ki nam niti niso znani. Nič kaj razveseljivi niso ti razlogi: kdor preveč pomišlja, bo malo napravil! Kako je pravzaprav z zadevo?

Zvezina delegacija je načelno sklenila, da se zbira po društvih fond za organizacno tiskarno in sicer na člana skupno 100 L deleža, ki naj se plača v teku približno enega leta. Delegati so sprejeli nalog, da razložijo zasnovo na društvenih zborovanjih, da poagitirajo pri članih in pospešijo zbiranje glavnice. Kako se zbira in kako se članom vplačevanje olajša, te modalitete so se prepustile poedinim društvom, ki naj uredi, kakor se jim zdi primerneje. O tiskarni sami, o strojih, uredbi in drugem se pri delegaciji ni razpravljalo, ker bi gradili na pesek, če ne bi prej zbrali potrebne glavnice, da se misel izvede. Vprašanje tiskarne same se torej ni reševalo, (izvzemši kratek pourparler), ker si je bil upravni odbor Zveze v svesti, da je vprašanje zase in ne ravno najlažje, kakor je vedel, da je še dovolj časa za njegovo preštudiranje.

Sklenilo pa se je na delegacijskem zborovanju v Gorici, da so člani Zvezin'ih društev obvezani vplačati zgoraj navedeni delež in upravni odbor organizacije je dolžan ta sklep uveljaviti, pa če mora uporabiti tudi skrajna sredstva, da ga uveljavi. Če so pri kom pomisleki proti podjetju, prav, naj j'h navede! Toda to ga še ne oprošča dolžnosti, ki jo je naložila večina delegatov s svojim sklepom društvenikom Zveze. Ali in kdaj in kako se bo tiskarna ustvarila, to vprašanje še ni končno veljavno rešeno; toda, da se mora zbrati po društvih glavnica, to je pribito in na tem ni mogoče več majati. Kdor misli drugače, ali stanovske organizacije ne priznava ali misli o njej, da je slavnostna dekoracija, ki izgine kakor je prišla, ko je... slavnost mimo. Kar je sklenjeno, to je zakon, dokler ni drugačnega, novega sklepa. Ali naj se delegacija shaja, da zbija šale? Ali naj delegacija sklepa, da ovrže nje sklepe vsak poedin, godrnjavi veto?

Kmalu bodo tri leta, da Zveza obstoji; tri leta dela, borbe in uspehov. Kakor so bili ti časi vse prej kot roznati, organizacija se je vzdržala z žilavostjo, ki naši majhni četi ni v nečast, prebili smo huda leta nepremagani, nismo se umikali. Okrajna učiteljska društva so obstojala tudi pred osnutjem Zveze, toda kakšno in kako dolgo bi bilo njih življenje brez osrednjega organa, si je lahko misliti. Kjer so vztrajni tovariši, bi se vzdržali dlje, drugod bi sploh ne prihajali skupaj; prej ali slej bi pa tu in tam doživeli razsulo in s tem tudi razkroj, atomiziranje stanu. Sebičnost, hinavščina in zahrbtnost bi se ugnez-dile v naše vrste, moralna sila učiteljstva bi naglo propadala, pričela bi žalostna tekma zlih nagonov in strasti — v veliko nesrečo nas vseh.

Da se to ni zgodilo, je najbolj pripomogla trdna organizacija. Prav to je tudi nje prvi in najvišji račun d'eter! Nismo nikakoli smešni fanatiki, ki bi jim bila organizacija sama sebi namen. Ne, organizacija je sredstvo in sicer edino sredstvo, s pomočjo katerega se ohrani učiteljstvo v svojem bistvu zdravo in nad nevarnim valovanjem bolnega javnega življenja. Nikdar ni organizacija potrebnejša kakor v kritičnih časih, zato je toliko razveseljivejše dejstvo, da se je prav letošnja delegacija po ogromni večini izrekla za misel o lastni tiskarni. Nikdar pa tudi niso sile, organizaciji nasprotne, močnejše kakor v kritičnih razdobjih. Oni, ki so kot delegatje v sprednjih vrstah Zveze, so jasno čutili in čutiljo potrebo, da se organizacija ojači z vsem, kar nas more ojačiti, intuitivno so prišli do svojega zaključka; oni v ozadju, ki se malo menijo za razvoj stanu, so ozkosrčni, ne morejo razumeti in vidijo zgolj nevšečnosti, ki jim j'h prinašajo sklepi zavednejših in v organizaciji agilnejših, podjetnejših tovarišev in tovarišic, oni vidijo le strašno breme stotaka lir, ki v resnici vendarle ostane njih last tudi kot delež v nekem podjetju. Po pravici povedano, to že ni več filistrozno, ampak je pravo pravcato oblomstvo, če niso kumovali odpornosti drugačni razlogi. Toliko jasneje je potem, da je bila delegacija na pravi poti. Pustimo v stran potrebo tiskarne kot take iz ozirov na naše šolstvo, pustimo tudi posebno vprašanje osamosvojitve našega stanu in vrzimo na tehtnico eno edino dejstvo, da nekateri člani Zveze nečejo priznati veljavnosti sklepov delegacije, najvišjega organizacijskega foruma! Kaj pomenja to? Pomenja, da so jako blizu mej, do

katerih more organizacija s takimi člani in da sploh ne sme riskirati ž njimi enega samega sklepa, ki bi res kaj pomenjal za učiteljstvo. S takimi člani ne bo šel naš stan niti koraka dalje, ne v lastno korist, ne v korist šole. Kakor stremimo k daljnemu idealu, da bodi šola popolnoma v rokah učiteljstva, tako nam mora biti organizacija v večjo škodo, kot v korist stanu — slednje je treba naravnost in odkrito povedati, da bomo na jasnem. Železna logika zahteva tako — vsaka drugačna «organizacija» je nesmiselna. Če torej gotovo članstvo nima toliko kolektivnega čuta, toliko discipliniranosti, (o požrtvovalnosti ne moremo govoriti v tem slučaju), da ne priznava sklepov Zvezine delegacije, jih ne upošteva, potem naj gredo stvari svojo

pot, naj se stanovske vrste izčistijo! Pojmo na desno in levo! Kdor je prepričan, da mu je organizacija v večjo škodo, kot je v korist stanu in šoli, naj ji čimprej obrne hrbet, da ne bo kriv zlega; kdor pa ve, da je združeno učiteljstvo v Zvezi, ker mu tako ukazuje vsakdanje življenje, naj podvoji, potroji svoje delo, ki je v svojih zadnjih kosekvencah borba za obstanek stanu, nas vseh. Raje majhno število razboritih, značajnih in pogumnih mož, ki vedo, kaj hočejo in čemu se borijo kot pa legija omahljivcev, ki hočejo živeti od žrtev drugih! Odločili ne bodo drugi, ampak prvi!

Naš stan je prišel do preizkušnje, čas je že! Delegacijski sklep se mora vzdržati, naj stane kar stane!

## RADIMO.

Nama se sve čini, da je za nas istarske Hrvate riječ «raditi» najvažniji, najpotrebitiji, najspasonosniji i, ako hoćete, najaktuelniji pojam. Znadete li vi, kolegi i kolegice, za koji drugi pojam, za drugu riječ, za koje drugo sredstvo, koje bismo postavili za reakciju današnjem neradu?

Nerad bo plod zadnjeg svjetskog rata.

Nerad karakterizira izaratnu sadašnju dobu.

Nerad je rak - rana, sušica današnjeg društva.

Nerad truže, kvari, izopačuje, uništava današnje društvo.

S nerada postajemo degenerirani, bolesni.

Društvo sadašnje neradi — boluje, boluje, jer ne radi.

Nerad stvara slabe sokove organizma i kvari krv. Nerad vabi i rodja najniže pohote, zvjerske porive i tamne misli.

Nerad ne hrani duše ni tijela. Nerad prazni mozak, prazni želudac i džep.

Nerad zato tjera današnje neradenike — lijencine na kradju, ubojstva, razbojstva, palež i otimačinu.

Nerad svjetski uzrokom je prekarom gospodarskom stanju Europe, što radja opet prežalosnim socialnim i političkim današnjim stanjem.

Riječ «raditi» i «rad» obuhvaća sve: život, napredak, sreću, blagostanje, blaženstvo; mir duše, mir u selu, gradu, pokrajinu i državi. —

Kad bude Europa stala opet junački raditi, tim danom svitat će joj zora boljeg, ljepšeg dana.

Ove misli porodile mi se promišljajući o Istri i o nama Slavenima u Istri. Pri tome misli mi proletoje i na naše škole i učitelje.

Mi se jedino možemo uzdržati radom. Rad u Istri kudikamo je potrebniji no igdje drugdje. Mi istarski Hrvati moramo raditi i opet raditi! Radom valja da u narodu uzdržimo sposobnost i eneržiju i volju do života i življenja; rad valja da metnemo na prvo mjesto na fronti — samoobrane. Borba za egzistenciju fizičku i moralnu i narodnosnu ne možemo pomisliti bez rada, bez svestranog, intenzivnog, neprekidnog rada.

Tu valja da prednjači inteligencija, a u prvom redu naše učiteljstvo. Učitelj valja da radi odjeod mu se pruži prigoda da radi: u i izvan škole. On valja da dađe narodu i čovječanstvu na polju kulture što više svoga. Učitelj mora raditi.

Neradin učitelj nije učitelj, nije uzgajatelj. Rad bo je najvažnije i nasvrishodnije sredstvo uzgoja. Da-

nas se mnogo govori i piše o radnoj školi. I pravo je to. Radom se usavršuje, snaži i unapređuje tijelo i duh. Radom se najlakše nešto nauči i va nešto navikne.

Učiteljeva je dužnost da radi.

On valja da radi svigdje i svagda.

Njegova je dužnost da radi najorije u školi.

Učitelj je školnik. Središte njegova rada je škola.

On valja da dađe svojoj mladeži smjer i smjernice njihovom budućem životu.

Kakav svijet i društvo on želi, hoće i si ga predstavljati, u tome smjeru neka uči i uzgaja mladež i okolinu. Ovako samo može prosvjetno djelovati. A to je rad fizički i intelektualni.

Nama u Istri najviše rabe škole, dobre škole.

Školom možemo i moramo najveće djelovati u narodu u svojem smislu i po svojim nakanama. Pošto jedino valjan učitelj stvara valjanu školu, zato treba da je on radin. Neradin učitelj nije nikada i nigdje stvorio dobre škole, a bez dobrih škola — narod propada svestrano.

Radin učitelj po krvi i uzgoja jedva čeka prigodu rada, radin čovjek hrli na rad kao pčela na med. Rad mu je bo duševna potreba i hrana. A to ga jača, bodri, osvježuje i daje volju do života.

Učitelj valja da radi iz svijlu ovih razloga.

Istarsko-hrvatski učitelji ima još druge razloge da radi i da ljubi rad i da ga cijeni. Englezu nije baš potreban rad kô nama, ali je ipak radiniji od nas.

Na nama učiteljima u Istri leži velika odgovornost. U velikoj vojski ne traži se od svakog pojedinca veliki napor. Srpska malena vojska proti Austriji teretila je silno svako, prvo i zadnjeg, vojnika.

Nas je malo u Istri. Malobroinost naša imperativno od nas učitelja zahtjeva da radimo dan i noć, da radimo svi bez iznimke: mladi i stari, manje i više sposobniji.

Radimo školom, radimo u školi!

Bože sačuvaj, da gubimo vjeru u veliki utjecaj škole na svijet i narod! Jao narodu, ako je njegovo učiteljstvo izgubilo vjeru u sebe i u moć pučke škole!

Učitelji-disperater ie ubojica svoje škole, nesreća za mladež i ljudstvo!

Bolje da nije učitelj! Bolje da se nije rodio! Ako nas je većina bez nade, bez viere; ako nas većina zdvaja plačući i kajući se, oh, tada... znamo kakove su nam škole; znamo, što valja da očekuje narod...

Samo zlo i propast!

Hrvatsko-istarsko učiteljstvo je pozvano da položajem i okolnostima, zvanjem i ljubavlju da radi i radi u školi, izvan škole, svagdje, na svakome mjestu!

## IZ ŠOLSKE PRAKSE.

Solstvo! Ali smo že prav razmišljali, kaj je to? Ali smo si prizadevali dati šoli svoje lastno obličje, svojo duševnost, svoj jaz? Ne — ker enostavno ni mnogo govora v našem glasilu o lastnih izkušnjah v šoli. In ako jih kdo ima, čemu ne stopi z njimi v javnost? Poudarjal sem že nekolikokrat, da vsi doživljamo različne dogodljaje, misli, tvorno delo med štirimi šolskimi stenami, da zaveje pri tem in onem svež zrak po sobi — toda ne upa se na dan.

Novejša pedagogika je proti onemu okorelemu, ozkosrčnemu in zastarelemu razpravljanju šolske snovi, ni pa proti pravemu življenju v šoli. In vsak novejši, samolastni poizkus bi spadal v naše glasilo, kajti to je potrebno kakor svež studenec v hudi vročini. Menimo pa, da nas je vse popadla huda vročina, ker smo se morda le malo preveč podali na študiranje socialnih vprašanj,\*) skorajda na dnevno politiko. Obhaja me bojazen, da nam pri tem srce okameni, da bomo ostali le diletantje v šoli. Morda je moja bojazen neupravičena in to bi me veselilo. Ali je glas po samoizobrazbi zamišljen na ta način, da bi rodil ljudi lastnih misli in lastne volje, ne samo v politiki, temveč tudi na šolskem polju? Ako je temu tako, potem se oprimo z veseljem izobraževalnih krožkov! Vestnost napram samemu sebi naj bi bil prvi učinek samoizobraževalne akcije. Prostovoljno delo bo rodilo marsikaj: lastne misli v vsem, pri šolskem delu in pri našem uveljavljanju v javnosti. Naša duševna letargija, v katero zabredemo ob priliki raznih zborovanj, kjer se stavijo vsakovrstne teze in zahteve na papir, kjer prepustimo vse le samo zato izvoljenemu odseku, — ta bo menda izginila, če nisem prevelik optimist!

Toda h praksi! Prosto spisje — lepo polje! Kako postopati? Kaj je to pravzaprav «prosto spisje»? Take misli so rojile meni, kakor tudi gotovo marsikomu drugemu, po glavi. Poskusimo!

Prišel sem na šolo, kjer so otroci znali pisati komaj po nareku in to v IV. oddelku. Hotel sem jih pripraviti do samolastnega opazovanja, ker to je prva stopnja, če ne glavna do prostega spisja in sploh do delovne šole (ne rokotvorne!). Na moj poziv so si zaznamovali v nalašč zato pripravljene zvezke vsak l a s t e n doživljaj, l a s t n o opazovanje. Imeli smo prosto spisje! Pa s kakim veseljem so še celo najmanj nadarjeni opa-

Učitelji, kolegi! Žedni i gladni, i oni, koji se gube i utapljaju, vape: Pomozite nam! Radite! Radimo!

In hoc signum vinces. — U tome znamenju pobijedit ćeš!

zovali ter zaznamovali. Še celo ob najhujšem snežnem metežu so šli ven, samo da so kaj videli. To so bili sicer slabonadarjeni, kateri niso bili v stanu v svoji notranjosti doživeti kak dogodljaj. Ko se je nabralo dosti prostih (prostovoljnih!) nalog, smo jih v šoli prerešetevali. Vsak je smel brati svojo nalogo, drugi so pazili le na vsebino. Veselja in smeha je bilo obilo. Ura je minila bliskoma. Da pa nismo časa kradli drugim predmetom, smo si stvar uvrstili koncem pouka in s tem so se otroci malo oddehnili. Po vsebini dobre naloge so prišli v nalašč zato, od mene pripravljen zvezek. Za vzgled sem pa pripustil tudi slabejše nadarjene, da so tudi oni pisali v šolski zvezek. Tako je rastlo veselje od tedna do tedna, naloge so rastle po številu in kakovosti. Otroci so dobili veselje do šole, do pouka in radi so prihajali v šolo. Napredovali so pa tudi v ostalih predmetih, ker so se naučili misliti. Po mojem skromnem mnenju vodi ta način preje do samolastnega mišljenja nego pa ona suhoparna razčlemba berilnih sestavkov, ko ti vse najlepše zamre pri takem mesarjenju.

In kje je poprava? — me bo marsikateri vprašal. Zbral sem vse tipične, skupne napake ter smo iste vporabili v pravopisni uri, pa zopet samolastno. Napisal sem na tablo napako, kakršno sem dobil v nalogi, popravili smo jo skupno, zraven sem napisal pravilni izraz, pravilno pisavo, ali pravilno ločilo itd. — in isto so potem rabili sami v stavkih. Na ta način smo dobili zopet celo množino narekov, pravopisnih vaj.

Take domače in prostovoljne naloge podajajo učitelju kaj lep pogled v otroško dušo. Kako lepo se glasi odlomek iz neke naloge: «— — — Bila sem vsa žalostna, ko je morala ostati moja součenka po šoli. Tolažila sem jo, ji ponujala nov peresnik, da bi jo vsaj deloma potolažila. Pa vse zastonj, itd.» Ni li to lepo? Ali ni tu dana učitelju prilika, udariti na struno sočutja do revežev vseh vrst? Omeniti moram, da sem dotično učenko, o kateri govori naloga, kaznoval, ker je vedno in vedno pozabljala svoje reči doma. V prihodnji nalogi mi je ravno ta zanikrna deklica priznala vzrok svoje pozabljivosti — doma so dobili bratca in ker je sama najstarejša, mati pa bolehnna, mora sama deklica opravljati vse. Ne spi mnogo, ker gre pozno spat ter mora zopet zgodaj vstati. — — Tu sem imel! Ona je bila moj učitelj, ne pa jaz njen!

Da, da, naše sodbe so prehitre in preostre, ker ne pogledamo otroku v dno duše.

Tako si mislim delovno šolo in ne drugače! Drugo je vse brez duševne lepote.

Herman Kmet.

\*) Ali ni šolsko vprašanje socialno vprašanje? Ur.

## NOVE METODE V AVSTRIJI.

Ta članek je izšel v angleškem časopisu «The Times», ki kritizira sedanjo šolsko reformo v Avstriji, katerega je tudi ponatisnila revija «Schulreform».

Zadnja tri leta so bila polna preobratov najrazličnejše vrste, tako, da svet ni opazil velike preobrazbe, ki se je izvršila v avstrijskem elementarnem šolstvu.

Revolucija leta 1918. ni izpodrinila starega režima samo v političnem življenju. Senca dvo-glavega orla je vladala nad avstrijsko vzgojo in družbo ravno tako, kakor nad političnim življenjem. Ko je ta senca izginila, so začeli marsikateri svobodneje dihati, med njimi šolski reformatorji, katerih je na Dunaju majhna, toda zelo vplivna kopica. Bili so za časa starega režima ob vsaki priložnosti ovirani in so svojo vero prenesli lahko samo takorekoč v «podzemsko» prakso, in sicer izven šole.

Profesor Eizek, ki je sedaj v Angliji tako poznan, je bil eden prvih reformatorjev. Svoje ideje je poizkušal lahko samo v šole prostem času in v prostem času svojih gojencev. On ni dobival nobene spodbude od strani svojih rojakov, ki niso vzeli njegovih teorij resno in niso poznali njenih rezultatov.

Drugi reformatorji so šli — le do gotove meje — preko nadzornikov in ravnateljev ter delali v okvirju šole po njihovem lastnem Evangeliju. Toda bilo je trudapolno delo. Za stari režim je bila enotnost (Uniformacija) velik ideal elementarne šolske organizacije in osnova 3 R (čitanje, pisanje, računanje) je bila njih cilj. Toda mnogo otrok je zapustilo šolo, ne da bi se preriili dalje od 3 R, kakor da bi bil to simbol kaldejskih misterijev. «Nekaj znati je nevarno in zarobljen kmet ter neuk proletariat sta boljše opore monarhije in zanesljivejši element v državi nego je razbistreno ljudstvo.»

Toda reformatorji so bili — in ko se je stari režim posul — so se zganili. Takoj se je ustvaril nov departement v naučnem ministerstvu, «Oddelek za šolsko reformo.»

Glöckl, novi naučni minister je bil duša tega reformnega gibanja.

Na podlagi katerih teorij so se počela reformna dela? Avstrijci so vse prej nego nezgovorni. Teorije so se obravnavale v bojnih spisih, okrožnicah, v poučnih časopisih, ki bodo polnili obširne arhive in katere bodo uporabljali učitelji čela stoletja. Ni mnogo novega v njih teorijah, njihova praksa je ono, kar je občudovanja vredno. Kaj je pravzaprav v pedagogiki novega? Iste besede so rabili vsi pedagogi vseh časov in mi ubijamo čas s tem, da jih ponavljamo. Teoretična pedagogika je nehala biti interesantna. Ponavljanje učnih stavkov, katere so

pridigovali vsi mojstri, kakor Plato, Loche, Jean Jaques Rousseau, ne prinašajo nobenega dobička in so celo zoperni. Prenos teorije v prakso, resen eksperiment na tej podlagi je poučljiv.

Naj bo dovolj v kratkih besedah rečeno, da je bil ideal Glöckla in male kopice krog njega, preobrazba zaplankanega šolskega življenja v — kakor daleč je bilo mogoče — resnično življenje. Šola je že od narave nekaj umetnega. Ptiči in živali se mnogo naučijo, toda ne hodijo v šolo, učijo se od življenja samega. Vodilna misel je bila torej, dovoliti otrokom učenje na sličen način. Pri nas je splošno znano, da je londonski cestni deček precej bistrejša osebnost nego otrok, ki je prepotoval «mlin» naše elementarne šole. Misel Glöckla je bila, otroku preskrbeti **vzgojo**; iti z učencem roko v roki, biti njegov prijatelj, svetovati mu in ga civilizirati.

Vprašanje Anglosaksa je: Kako more biti vendar učitelj, vodnik in prijatelj določenega otroka, če j'h ima v razredu od 60 do 70 po številu? V Avstriji ni to nič težkega, povprečno število v elementarnih razredih je 34. Ta razlika med nami in Avstrijo nas na prvi pogled osupne; zdi se nemogoče, da je ruinirana država zmožna takega luksusa, katerega ne zmore niti Velika Britanija. Ta prikazen je lahko razumljiva. Vsled neke ironije nesreče, je razpad, kateremu se ima zahvaliti Avstrija za maloštevilne razrede: 1. ker je 1700 šolskih otrok manje nego v letu 1914 in 2. vsled preobilnega števila učiteljstva, ki je nastalo po razpadu. Jasno je, da ne potrebuje dežela 6½ milijonskih prebivalcev toliko nemških učiteljev, kakor jih je potrebovalo cesarstvo 52-tih milijonov. Mnogo teh nadštevilnih učiteljev si je sicer dobilo druga mesta, oni pa, katerim ni bilo mogoče preskrbeti drugega dela, so se obdržali v službi in tako so maloštevilni razredi možni. To je gotovo ena največjih prednosti za šolsko reformo.

Kako so reformatorji preobrazili omejeno šolsko življenje v resnično življenje? Prvo delo je bilo to, da so popolnoma ovrgli urnik. V ljudskih šolah ni nobenega strokovnjaka. Učitelj ima eden in isti razred eno leto popolnoma zase in dela z njim, kar hoče — naravno z gotovimi mejami. Učitelj zna, kaj morajo njegovi učenci v tem letu doseči, kako jim k temu pripomore, je njegova stvar. Glöckl pravi: «Cilj ima pred seboj, toda do njega mu ni začrtana pot. Mi hočemo, da se naši učitelji izkažejo pionirje, kateri si sekajo sami svoja pota skozi goščo.» Interesantno je, da pridejo šolski nadzorniki na pomoč z nasveti in najdejo večkrat prazno šolsko sobo ter niso kar nič presenečeni. Najvažnejši del šolske reforme je ta, da niso otroci preveč v šolskem posloplju.

Večji del njih šolskega časa je izpopolnjen z učnimi izprehodi in izleti. To je torišče, okoli katerega se vrti vse. Tu se nabira material, na

katerega se zidajo potem učne ure. Druga točka šolske reforme je ta, da ne eksistirajo več šolske knjige; kakor urnik so tudi te enako trhlemu anahronizmu splavale.

Mal primer bo takoj pokazal, kako se lahko najde na takih potovanjih tvarina za brezštevne učne ure. Nekega dne gre mala četa k železniški postaji; druga v mesto na trg, da opazuje kupovanje in prodajanje; tretja na obrežje, da si ogleda raztvoritev ladij. To je le par primerov izmed brezštevlnih možnosti, ki jih nudi vele-mesto Dunaj. Predno se napotijo, obravnavajo skupaj z učiteljem, kaj bodo tam videli. Določeni gojenci morajo paziti na določene posameznosti. Ko se vrnejo, razpolagajo z brezkončnimi vprašanji. Koliko ljudi potuje lahko v vlak? Nekateri znajo povedati tudi število vlakov itd. (računstvo). Kam vodijo železniške proge? (zemljepisje). Kakšne reči so vsebovali tovorni vlaki? (Narodno gospodarstvo) Kdaj so nastale železnice in kako so preje potovali ljudje po deželi? (Zgodovina). Kaj spravi stroj v gibanje? (Fizika).

Trg je izvirnik enakih zanimivih odkritij: ure rastlinstva o različnih cveticah, sadju in zeliščih. Resne računske naloge, kako in koliko lahko kupi mati v enem dnevu, če ji da oče toliko in toliko denarja; riše se lahko zemljevid, kateri pokaže trg v mestu ali okraju. Jezikovne ure: klici branje, v bogatem dunajskem dialektu, ki se prenese potem v slovniški govor. Vprašan je brezštevila, seveda najboljša stran takega pouka je, da pridejo učenci sami na to in je učitelj pri vsem tem le malo udeležen.

Ti reformatorji delajo s teorijo, da ni noben otrok v resnici len in najdejo resnično popolno zadostitev. Naša stara šola polenari otroke, kajti vprašanja, ki jih postavlja, so od otroka daleč, da bi mu vzbudila interes.

Veliko važnost polaga ta šola tudi nato, da vzbudi v otroku **ljubezen do produktivnega dela**. Če pomislimo, kaj pomeni vse to za razvoj otroškega opazovanja in miselni razvoj, kaj pomeni vse to za njegovo fantazijo in za njegov

čut, pa nam ni več mogoče obupavati nad prihodnostjo te dežele.

Kritika te reformirane šole leži tako jasno na dlani, da je skoraj brezpomembno poveljčevati jo. Avstrijski stariši se pritožujejo na primer, da zapuščajo njihovi otroci šolo za vsemogočimi idejami, z veliko ljubeznijo za slikanje, risanje in fabriciranje izdelkov; toda s pomanjkljivim znanjem zemljepisja in brez vsake volje za uporabo mer (teže, meterske mere in poštevanke). Reformatorji odvrtaajo, da je bolje, da zapusti otrok šolo z živim in vzpodbujevalnim spominom na samodejavnost tekom šolskih let, kakor pa da zna otrok množit kot avtomat, brezhibno zlogovati in povedati očenaš od konca k začetku — pa ni zmožen najmanjšega samostojnega opazovanja, ker mu je bila sposobnost za to ubita že v prvem šolskem letu.

Učiteljevo stališče je pa drugačno. Kako si bodo pomagali učitelji, če jim bodo na mah odvzete stare metode z vsemi njihovimi pripomočki? Toda nov sistem je človeški in dovoljuje učitelju popolno svobodo, ter mu ne brani uporabljati starih metodičnih knjig, učnih načrtov, če mu delo olajšujejo. Občudovanja je pa vredno stvarno zanimanje avstrijskega učiteljstva za nove reformne metode.

Velike važnosti je, da se najkonservativnejši deli Avstrije kakor Tirolska, Predarelska zanimajo za to reformo. Klerikalna stranka se novi struji ne bo mogla dalje upirati. Sijajni uspehi teh dveh let so napravili vtis, da se je šolski obisk zboljšal in da sta narasla življenje in duhovitost v učitelju in učencih.

\*\*\*

Ta članek angleškega pedagoškega opazovalca dokazuje, kako ugodno sprejema inozemstvo to velikopotezno delo avstrijskega šolstva. Čudno, da je zavel reformatski duh na sever do daljne Anglije, medtem ko na jugu ni še zamogel prekoračiti Špilj in Trbiža.

Dunaj, v oktobru 1922.

Karol Pahor.

## VZGOJA.

(K članku «Naša pot».)

Tako čvrsto je zasidrano v zdravem ljudstvu spoštovanje do moralno trdnih, nepokvarjenih, neupogljivih ali neomadeževanih mož, da kljub morebitnim osebnim ali idejnim nasprotstvom ne zataji «mož» in si «takih» — rekel bi — instinktivno želi znak, da so le ti, oziroma njih vrline ogrodje zdrave družbe. A kje naj jih išče in kje so ravno sedaj, v tem odločujočem in ves družabni red pretresujočem momentu «možje» tako nujni, ako ne ravno v nas v našem stanu, kateremu je poverjena visoka funkcija: vzgajati in ustvarjati krepke stebre v zaslombo in prid človeštvu, posebno onemu delu človeštva, ki obupno kliče po življenju! Kako pa naj zadostimo našemu zvanju razvijati gonilne sile resnične civi-

lizacije, ako smo neoboroženi, t. j. brez onih kreposti, ki dvigajo človeka nad žival in ustvarjajo v njem npravno moč? Naša posoda mora biti čista, neokužena, ker iz nje pije bodočnost! Nikoli ne zabimo, da šola nima namena le stvarno (didaktično) krmiti mladino, temveč njena naloga obstoja v mnogo večji meri mladino moralno dvigati in jo pripravljati za dobre člane družbe, ki mora sloneti na etičnih vrlinah, drugače ne uspeva! Istočasno tudi uvažujemo nepobitno dejstvo, da naše kreposti, spoznane in zdravo precejene po javnosti, gotovo največje krepak odmev v čvrstih otroških dušah, krepijo naš ugled in uspehe, nasprotno pa naše hibe, istotako ostro obsojane, ker ima učitelj socialno višje mesto, zmanjšujejo uspeh našega, čestokrat velikega truda. Saj je vzgoja (in tudi pouk) v vsaki naši besedi, kretnji in dejanju in ne le v šoli!

Mladina kot tudi odrasli sprejemajo iz našega občega življenja.

Sledi torej, da ni lahka naša naloga, ker se moramo samozatajevati v vzkipevajoče strasti, živahnosti temperamenta i. t. d., ni lahka posebno v današnjem kaosu! Vseokrog gledamo triumf živalskih, zlih nagonov človeka in naš poklic je, da se borimo proti njih premoči. Mi smo sejalcji, ki morajo nepre-

stano paziti na čvrsto zdravo seme, iz katerega ima vskliti človek, ki je žival obvladal.

Navzgor torej in ne navzdol! Naša pot naj prodira skozi temo v jasnino, vodi naj v izpopolnjevanje in prerojenje in v smislu najvišjega čuvstvovanja in idealnega pojmovanja k studentu Resnice in Prave. Ta studenec izsledimo le z bakljo širokega in globokega duševnega obzorja. F.

## IZ ORGANIZACIJE.

Postojnsko učiteljsko društvo je imelo izredni občni zbor 11. nov. t. l. v Postojni.

Navzočih je bila komaj polovica članov, kar preds. tov. Lampret ob otvoritvi zborovanja graja in apelira na zavest in smisel za organizacijo. Pozdravlja nove, v naš kraj došle tovariše, vse navzoče pa vzpodbuja k delu.

Pri 1. točki dnevnega reda: Učiteljska tiskarna, se je vnela mestoma burna in živahna debata, ki so se je udeležili tov. Šraj, Kmet, Furlan, Tavčar in predsednik, Tov. Šraj je bil namreč mnenja, naj se pred tako važnimi sklepi kakor je ravno ta glede tiskarne, zlasti, ker je pod pritiskom izstopa iz organizacije, povpraša preje za mnenje občnih zborov učit. društev. — Da se izvrši sklep delegacije, se sklene vsled velikega števila odsotnih članov potom okrožnice pozvati vse — tudi ta dan nenavzoče — učiteljstvo plačati znesek 100 L čimprej

2. Po kratkih pojasnilih predsednika o izobraževalni akciji podaja obširneje svoje misli tov. Tavčar in predlaga ustanovitev izobraževalnega tečaja za vse krožke razun vipavskega — ker tam že obstoja — v Postojni, oz. v Št. Petru.

3. Resoluciji v šol. avtonomiji in pasivni volilni pravici se soglasno sprejmeta.

4. Predsednik poroča o nameravani spremembi izhajanja Novega Roda in priporoča večje zanimanje za list. — Na predlog tov. Kmeta se sklene naprositi Zvezo, da posreduje za čimprejšnjo rešitev opcijskih prošenj. — Naroči naj se ital. šolski zakon. — Ustanovi se za naš okraj samostojni pevski zbor.

V bodoče se bodo neopravičeni, pri zborovanju nenavzoči člani imenoma objavili v Učiteljskem listu!

Učit. društvo za Trst in okolico je imelo 12. t. m. (nov.) v škedenjski šoli jesensko zborovanje. Natančno poročilo priobčimo v prih. številki. Za danes podamo žalostno sliko o udeležbi na tem zborovanju.

Šola:	Barkovlje . . . . .	prisotni:	3	odsotni:	5
"	Bazovica . . . . .	"	2	"	2
"	Gropada . . . . .	"	1	"	2
"	Katinara . . . . .	"	7	"	2
"	Opčine . . . . .	"	1	"	5
"	Prosek . . . . .	"	1	"	9
"	Rojan . . . . .	"	4	"	6
"	Sv. Križ . . . . .	"	0	"	6
"	Sv. Jakob . . . . .	"	8	"	22
"	Sv. Ivan . . . . .	"	8	"	5
"	Škedenj . . . . .	"	10	"	7
"	Trebče . . . . .	"	1	"	2

Skupaj: prisot. 46. odsot. 73

Dne 13. t. m. se je poklonila gospodu prefektu deputacija v imenu «Zveze slovenskih učit. društev Julijske Benečije» v osehah podpredsednika Ivana Daneu-a in odbornika Karla Gruntarja.

Glede sedanjega gibanja mestnih uslužbencev proti znižanju njihovih dohodkov, je odposlalo pred-

sedstvo Učit. društva za Trst in okolico dne 21. t. m. pismeno izjavo «Odboru Zveze mestnih uslužbencev», da je učiteljstvo slovenskih mestnih ljudskih šol Trsta in okolice z njimi solidarno in odobrava vse ukrepe, ki jih namerava isti napraviti z ozirom na njihove ekonomične zadeve.

**Hrvat, učiteljstvu Istre!** Hanibal ante portas. Nesloga je tu! Barem izgleda da bi moglo doći do narodne nesloge u Istri, koja bi mogla i nas učitelje zavesti na stranputicu... Mnogo bi se dalo sada o tom pokušaju razdora pisati, govoriti i raspravljati; no mi ćemo se ograničiti samo na jednu jedincatu izjavu: Budimo mi učitelji u Istri jedinstveni! Budimo složni! Svi se skupimo oko jedne učiteljske zastave! Očuvajmo svoje staleško udruženje, koje nek pokaže svima i svakomu, da i mi učitelji shvaćamo i uvažujemo moć organizacije... To velimo zato, pošto izgleda, kao da se hoće iz osobnih motiva, iz osobnih simpatija i antipatija, storiti strančarski i razredni boj. Zato budimo pripravni i očuvajmo jedinstvo svoga udruženja; ne da sijemo mržnju, ne da navaljujemo, nego da se branimo, da štitimo svoje staleške interese; da obranimo svoj ugled i poštovanje među narodom, za čiji boljitak i prosvjetu valja da radimo svim žarom svoje duše. Već se pokušalo razdvojiti naše staleške redove. Budimo zato složni, da budemo uplivni u svrhu našeg kulturnog rada.

Jesmo zato, da se sve hrvat. učiteljstvo Istre, s ove i s one strane Učke, što je tjesnije udružni međusobno i u «Zvezi». — Ovako ujedinjeni, držimo, moći ćemo slobodnije i snažnije kulturno djelovati.

Rekosmo malo, rekosmo dosti. Mudromu i jedno oko dosta, a mi svi, braćo i kolege(ice) imademo po dva bistra oka. Zato pozor!

## PEVSKI ZBOR.

Začela je druga sezona dela. — Ozračje ni prijazno. Po premeščenju, po odstavljanju, po preganjanju učiteljev — ali je ostalo v nas še kaj moči, še kaj volje, še kaj ljubezni do dela?!

Človek, ki dvomiš, se varaš!

Ni bič tako oster, da bi razcefral voljo, ni moči, da bi nam zlomila pogum! Znova se vračajo vrste pevcev k vajah. Niso se vrnili vsi; tu, tam je nastala za hip vrzel, a že se z veseljem oglašajo sveže moči, da strnejo še trdnjše naše vrste.

Perspektive po prvih vajah so ugodne. In ali ni od nas samih odvisno, kako visoko dvignemo zbor v tem letu!? Vse dosežemo, da le hočemo! Sicer pa ne potrebujemo bodrilnih besed in ne več navdušenja, prerastli smo že dobo strahu in omahovanja, ena sama lepa beseda je še za nas: **disciplina**. Naj se zarije vsakemu globoko v meso in kri!

**Zvezin zbor.** Vaje odsekov: G o r i č a n i vsak četrtek od 1—2 za ženske, 2—3 za moške, 3—4 skupna vaja.

Postojnčani v nedeljo 3. decembra ob 2 popoldne v št. Petru v šoli.

Tržačani (Kras in Istra) v petek 8. decembra ob 9 zjutraj pri Sv. Jakobu.

Tolminci v četrtek dne 7. decembra ob 9

zjutraj pri Sv. Luciji.

V Kanalu ima o priliki ital. tečaja vaje tov. Vrč. V Gorenjem polju pa tov. Paljk. O priliki mesečnega zborovanja, je za Goričane (Kanalce in Ajdovce) skupna vaja v Gorici.

## FELJTON

### STANISLAVSKI.

Stanislavski — to je glava Hudožestvenega teatra v Moskvi. Hudožestveni teatr pa je gledališče, ki upodablja življenje tako, kakršno je. Pri nas v sredi in na jugu Evrope je zadnja desetletja veljal za največjo režisersko potenco sloviti Max Reinhardt iz Berlina. Kar je Reinhardt na veliko zasnoval in izvedel, to so v malem posnemali in ponavljali vsi artistični vodje gledališč, ki niso hoteli ostati za časom.

V Rusiji — «izven Evrope» — pa je že pred dekadami bilo drugače. Moskovskim oderskim umetnikom berlinski Reinhardt ni bil vzornik brez tekme. Res je, Reinhardt je bil velik, bil ni samo nemški, marveč že splošno evropski. Z neutrudljivo roko je reformiral gledališče od Balta do Balkana. Glas o njem je segel tudi v medvedovo deželo. Toda ruske duše berlinski oderski mag ni mogel privezati nase. Kako da ne? Caristična Rusija je za časa Reinhardtovih reform imela v svojem srcu še poganjajoče korenine Tolstega in — Čehova.

Mužik-modrec Lev Nikolajevič iz Jasne Poljane je bil sicer že ostavil polje umetniškega udejstvovanja. Stanoval je rajše v kmetiško preprosti, a vendar idobni sobi, prijemal izmenoma za pero in plug ter širil v praksi apostolstvo misli, ki so ga prevzele potem, ko je dovršil «Spoved». Kot asket je postal oče tedanje tlačene duševne Rusije. K njemu so se zatekali po tolažbo in uteho vseh vrst ljudje, delavci, kmetje in umstveniki.

V rusko življenje je kapala grenkoba... Njen največji oznanjevalec je postal Anton Čehov, pesnik in tešitelj vseh, ki so omagovali pod križem vsakdanjih naporov in muk ter iskali rešitve v tihi, bridki resignaciji. Natura Čehova je bila ljudem te vrste i sama prav blizu: saj si je moral jetični medicinec Čehov služiti ljubi kruhek s pisanjem humoresk za dnevnike... To delo je opravljal posiljeno, vsled česar je njegov humor dobil naziv «solze, ki se smejo.»

Iz Čehova pisca humoresk, pa se je kmalu izcimil Čehov človek in umetnik. Njegova tiskana beseda je postala odsev trpeče duše, kaplja iz srca, poganjajoča v prepričanje, da je življenje ljubezen in vera. Kmalu je Čehov opustil pisanje za kruh in ustvarjal samo ono, kar mu je narekovala notranjost. Tako je postal svojevrsten filozof; seveda ne propovednik askeze kot Tolstoj. Njegova filozofija je obstojala v tem, da vsakdanjega življenja s tisoč nadlogami ni zavračal, marveč ga sprejel in voljno

prenašal. Tešil je sebe in druge, utrjal je vero v življenje in s svojim delom dvignil tisoče.

Tedaj je v Moskvi živel Stanislavski. Okolu sebe je že bil zbral prilično številce mladih ljudi, hrepe-nečih po novi gledališki umetnosti, zavračajoči staro šablono in patos. Igrali so po njegovih navodilih — in glej, slava mlade trupe, nastopajoče pod imenom «Hudožestveni teatr» (umetniško gledališče) se je bolj in bolj utrjala. Stanislavskemu je pomagal mlad, agilen književnik Nemirovič-Dančenko, in njima je dal na razpolago svoje dramatične proizvode Anton Čehov.

Ruska gledališka publika v Moskvi se Čehova dolgo ni hotela oprjeti. Toda Stanislavskega niso oplašili prvi neuspehi, on je vztrajal, delal, popravljal, izpopolnjeval, zaokrožal, iskal črto harmonije, enotnosti, pristnosti. To je ponavljal toliko časa, da je uspel popolnoma. Počasj se je led vdal, Čehov je prodril in z njim so Hudožestveniki začeli rasti. Se več: Čehov je sčasoma postal izrecna oderska last Hudožestvenega teatra; z njim je Stanislavski dosegal take gledališke uspehe, kakršnih domača Rusija dotlej še ni videla in poznala.

Čehov potemtakem Hudožestvenikom ni dal le vidne podlage, dal jim je tudi idejni program. Njegove drame: Striček Vanja, Tri sestre, Češnjev vrt, Utva in druge so postale stalen repertoar trupe Stanislavskega. Pozneje se je Stanislavski lotil tudi izvajanja nemih scen iz Čehovih humoresk. S to mimiko je dosegel viške, ki so pri nas neznani, po originalnosti nedosegljivi in po izvedbi neprekosljivi.

Vsi ti uspehi Hudožestvenikov so duševna svojina Stanislavskega, utemeljitelja in vodje njihovega doma v Moskvi. Stanislavskega samorodna umetnost pa ni slaba le v širokih mejah domovine, marveč si je utrla pot tudi med tuj svet. Zlasti gostovanje skupine s Kočalovim, Bersenjevim, Knipper-Čehovo, Germanovo in drugim pred dvema letoma v umetniško važnejših centrih Evrope jim je pridobilo tolikšen glas, da sta Evropa in dežela tehnike in dolarjev sedaj sami poklicali Stanislavskega na umetniške produkcije. Kdor je — makar samo enkrat — videl in občutil plemenito duševnost igre Hudožestvenikov, se temu pozivu ne čudi; Hudožestveniki so namreč, kakor njih tvorec Stanislavski, vsi eno; oni ne igrajo, marveč žive na odru istinito življenje. To je njih poklic, njihovega mojstra posebnost in nedosežna veličina; harmonija, ki se razliva enakomerno na vse strani. Stanislavskemu je umetnost življenje. V tem tiči njegov pomen.

Novembra 1922.

Stano Kosovel.

## KNJIŽEVNOST IN UMETNOST

«Narodni koledar «Jurina i Franina» za god. 1923. izašao je tiskom i nakladom tiskare «Edinost» u Trstu (Via Francesco d'Assisi, 20), odakle se ga može naručiti uz cijenu od 3 L. Trgovci imadu 20-postotni popust. — Mi učitelstvu najtoplije prepo-

ručamo ovaj zaista lijepi, zanimivi i vrlo skrbno sastavljeni koledar. Mi smo uvjereni, da ne će biti našeg učitelja, koji ga ne će odmah naručiti i preporučiti za nabavu našem ljudstvu i potražiti trgovce ili koje druge osobe, koji bi ga prodavali. — Danas, kada je naša živa riječ u Istri skoro onemogućena, a naš seljak nema prigode da što čuje, a

Mladina kot tudi odrasli sprejemajo iz našega običnega življenja.

Sledi torej, da ni lahka naša naloga, ker se moramo samozatajevati v vzkipevajoče strasti, živahnosti temperamenta i. t. d., ni lahka posebno v današnjem kaosu! Vseokrog gledamo triumf živalskih, zlih nagonov človeka in naš poklic je, da se borimo proti njih premoči. Mi smo sejalcji, ki morajo nepre-

stano paziti na čvrsto zdravo seme, iz katerega ima vskliti človek, ki je žival obvladal.

Navzgor torej in ne navzdol! Naša pot naj prodira skozi temo v jasnino, vodi naj v izpopolnjevanje in prerojenje in v smislu najvišjega čuvstvovanja in idealnega pojmovanja k studentu Resnice in Prave. Ta studenec izsledimo le z bakljo širokega in globokega duševnega obzorja. F.

## IZ ORGANIZACIJE.

Postojnsko učiteljsko društvo je imelo izredni občni zbor 11. nov. t. l. v Postojni.

Navzočih je bila komaj polovica članov, kar preds. tov. Lampret ob otvoritvi zborovanja graja in apelira na zavest in smisel za organizacijo. Pozdravlja nove, v naš kraj došle tovariše, vse navzoče pa vzpodbuja k delu.

Pri 1. točki dnevnega reda: Učiteljska tiskarna, se je vnela mestoma burna in živahna debata, ki so se je udeležili tov. Šraj, Kmet, Furlan, Tavčar in predsednik, Tov. Šraj je bil namreč mnenja, naj se pred tako važnimi sklepi kakor je ravno ta glede tiskarne, zlasti, ker je pod pritiskom izstopa iz organizacije, povpraša preje za mnenje občnih zborov učit. društev. — Da se izvrši sklep delegacije, se sklene vsled velikega števila odsotnih članov potom okrožnice pozvati vse — tudi ta dan nenavzoče — učiteljstvo plačati znesek 100 L čimprej.

2. Po kratkih pojasnilih predsednika o izobraževalni akciji podaja obširneje svoje misli tov. Tavčar in predlaga ustanovitev izobraževalnega tečaja za vse krožke razun vipavskega — ker tam že ostoja — v Postojni, oz. v Št. Petru.

3. Resoluciji v šol. avtonomiji in pasivni volilni pravici se soglasno sprejmeta.

4. Predsednik poroča o nameravani spremembi izhajanja Novega Roda in priporoča večje zanimanje za list. — Na predlog tov. Kmeta se sklene naprositi Zvezo, da posreduje za čimprejšnjo rešitev opcijskih prošenj. — Naroči naj se ital. šolski zakon. — Ustanovi se za naš okraj samostojni pevski zbor.

V bodoče se bodo neopravičeni, pri zborovanju nenavzočji člani imenoma objavili v Učiteljskem listu!

Učit. društvo za Trst in okolico je imelo 12. t. m. (nov.) v škedenjski šoli jesensko zborovanje. Natančno poročilo priobčimo v prih. številki. Za danes podamo žalostno sliko o udeležbi na tem zborovanju.

Šola	prisotni	3	odsotni	5
Barkovlje	2	"	2	"
Bazovica	1	"	2	"
Gropada	7	"	2	"
Katinara	1	"	5	"
Opčine	1	"	9	"
Prosek	4	"	6	"
Rojan	0	"	6	"
Sv. Križ	8	"	22	"
Sv. Jakob	8	"	5	"
Sv. Ivan	10	"	7	"
Škedenj	1	"	2	"
Trebbče				

Skupaj: prisot. 46 odsot. 73

Dne 13. t. m. se je poklonila gospodu prefektu deputacija v imenu «Zveze slovenskih učit. društev Juljske Benečije» v osehah podpredsednika Ivana Daneu-a in odbornika Karla Gruntarja.

Glede sedanjega gibanja mestnih uslužbencev proti znižanju njihovih dohodkov, je odposlalo pred-

sedstvo Učit. društva za Trst in okolico dne 21. t. m. pismeno izjavo «Odboru Zveze mestnih uslužbencev», da je učiteljstvo slovenskih mestnih ljudskih šol Trsta in okolice z njimi solidarno in odobrava vse ukrepe, ki jih namerava isti napraviti z ozirom na njihove ekonomične zadeve.

Hrvat. učiteljstvu Istre! Hanibal ante portas. Nesloga je tu! Barem izgleda da bi moglo doći do narodne nesloge u Istri, koja bi mogla i nas učitelje zavesti na stranputicu... Mnogo bi se dalo sada o tom pokušaju razdora pisati, govoriti i raspravljati; no mi ćemo se ograničiti samo na jednu jedincatu izjavu: Budimo mi učitelji u Istri jedinstveni! Budimo složni! Svi se skupimo oko jedne učiteljske zastave! Očuvajmo svoje staleško udruženje, koje nek pokaže svima i svakomu, da i mi učitelji shvaćamo i uvažujemo moć organizacije... To velimo zato, pošto izgleda, kao da se hoće iz osobnih motiva, iz osobnih simpatija i antipatija, storiti strančarski i razredni boj. Zato budimo pripravní i očuvajmo jedinstvo svoga udruženja; ne da sijemo mržnju, ne da navaljujemo, nego da se branimo, da štitimo svoje staleške interese; da obranimo svoj ugled i poštovanje među narodom, za čiji boljitak i prosvjetu valja da radimo svim žarom svoje duše. Već se pokušalo razdvojiti naše staleške redove. Budimo zato složni, da budemo uplivni u svrhu našeg kulturnog rada.

Jesmo zato, da se sve hrvat. učiteljstvo Istre, s ove i s one strane Učke, što je tjesnije udružni medjusobno i u «Zvezi». — Ovako ujedinjeni, držimo, moći ćemo slobodnije i snažnije kulturno djelovati.

Rekosmo malo, rekosmo dosti. Mudromu i jedno oko dosta, a mi svi, braćo i kolege(ice) imademo po dva bistra oka. Zato pozor!

## PEVSKI ZBOR.

Začela je druga sezona dela. — Ozračje ni prijazno. Po premeščenju, po odstavljanju, po preganjanju učiteljev — ali je ostalo v nas še kaj moči, še kaj volje, še kaj ljubezni do dela?!

Človek, ki dvomiš, se varaš!

Ni bič tako oster, da bi razcefral voljo, ni moči, da bi nam zlomila pogum! Znova se vračajo vrste pevcev k vjam. Niso se vrnili vsi; tu, tam je nastala za hip vrzel, a že se z veseljem oglašajo sveže moči, da strnejo še trdnejše naše vrste.

Perspektive po prvih vajah so ugodne. In ali ni od nas samih odvisno, kako visoko dvignemo zbor v tem letu!? Vse dosežemo, da le hočemo! Sicer pa ne potrebujemo bodrilnih besed in ne več navdušenja, prerastli smo že dobo strahu in omahovanja, ena sama lepa beseda je še za nas: **disciplina**. Naj se zarije vsakemu globoko v meso in kri!

Zvezin zbor. Vaje odsekov: G o r i č a n i vsak četrtek od 1—2 za ženske, 2—3 za moške, 3—4 skupna vaja.



Postojnčani v nedeljo 3. decembra ob 2 popoldne v Št. Petru v šoli.

Tržačani (Kras in Istra) v petek 8. decembra ob 9 zjutraj pri Sv. Jakobu.

Tolminci v četrtek dne 7. decembra ob 9

zjutraj pri Sv. Luciji.

V Kanalu ima o priliki ital. tečaja vaje tov. Vrč. V Gorenjem polju pa tov. Paljk. O priliki mesečnega zborovanja, je za Goričane (Kanalce in Ajdovce) skupna vaja v Gorici.

## FELJTON

### STANISLAVSKI.

Stanislavski — to je glava Hudožestvenega teatra v Moskvi. Hudožestveni teatr pa je gledališče, ki upodablja življenje tako, kakršno je. Pri nas v sredi in na jugu Evrope je zadnja desetletja veljal za največjo režisersko potenco sloviti Max Reinhardt iz Berlina. Kar je Reinhardt na veliko zasnoval in izvedel, to so v malem posnemali in ponavljali vsi artistični vodje gledališč, ki niso hoteli ostati za časom.

V Rusiji — »izven Evrope« — pa je že pred nekaj leti bilo drugače. Moskovskim oderskim umetnikom berlinski Reinhardt ni bil vzornik brez tekme. Res je, Reinhardt je bil velik, bil ni samo nemški, marveč že splošno evropski. Z neutrudljivo roko je reformiral gledališče od Balta do Balkana. Glas o njem je segel tudi v medvedovo deželo. Toda ruske duše berlinski oderski mag ni mogel privezati nase. Kako da ne? Caristična Rusija je za časa Reinhardtovih reform imela v svojem srcu še poganjajoče korenine Tolstege in — Čehova.

Muzik-modrec Lev Nikolajevič iz Jasne Poljane je bil sicer že ostavil polje umetniškega udejstvovanja. Stanoval je rajše v kmetiško preprosti, a vendar udobni sobi, prijel izmenoma za pero in plug ter širil v praksi apostolstvo misli, ki so ga prevzele potem, ko je dovršil »Spoved«. Kot asket je postal oče tedanje tlačenice duševne Rusije. K njemu so se zatekali po tolažbo in uteho vseh vrst ljudje, delavci, kmetje in umstveniki.

V rusko življenje je kapala grenkoba... Njen največji oznanjevalec je postal Anton Čehov, pesnik in tešitelj vseh, ki so omagovali pod križem vsakdanjih naporov in muk ter iskali rešitve v tihi, bridki resignaciji. Natura Čehova je bila ljudem te vrste i sama prav blizu: saj si je moral jetični medicinec Čehov služiti ljubi kruhek s pisanjem humoresk za dnevnik... To delo je opravljal posiljeno, vsled česar je njegov humor dobil naziv »solze, ki se smejo.«

Iz Čehova pisca humoresk, pa se je kmalu izcimil Čehov človek in umetnik. Njegova tiskana beseda je postala odsev trpeče duše, kaplja iz srca, poganjajoča v prepričanje, da je življenje ljubezen in vera. Kmalu je Čehov opustil pisanje za kruh in ustvarjal samo ono, kar mu je narekovala notranjost. Tako je postal svojevrsten filozof; seveda ne propovednik askeze kot Tolstoj. Njegova filozofija je obstojala v tem, da vsakdanjega življenja s tisoč nadlogami ni zavračal, marveč ga sprejel in voljno

prenašal. Tešil je sebe in druge, utrjal je vero v življenje in s svojim delom dvignil tisoče.

Tedaj je v Moskvi živel Stanislavski. Okolu sebe je že bil zbral prilično številce mladih ljudi, hrepenočih po novi gledališki umetnosti, zavračajoči staro šablono in patos. Igrali so po njegovih navodilih — in glej, slava mlade trupe, nastopajoče pod imenom »Hudožestveni teatr« (umetniško gledališče) se je bolj in bolj utrjala. Stanislavskemu je pomagal mlad, agilen književnik Nemirovič-Dančenko, in njima je dal na razpolago svoje dramatične proizvode Anton Čehov.

Ruska gledališka publika v Moskvi se Čehova dolgo ni hotela oprjeti. Toda Stanislavskega niso oplašili prvi neuspehi, on je vztrajal, delal, popravljal, izpopolnjeval, zaokrožal, iskal črto harmonije, enotnosti, pristinosti. To je ponavljal toliko časa, da je uspel popolnoma. Počasi se je led vdal, Čehov je prodril in z njim so Hudožestveniki začeli rasti. Se več: Čehov je sčasoma postal izrecna oderska last Hudožestvenega teatra; z njim je Stanislavski dosegal take gledališke uspehe, kakršnih domača Rusija dotlej še ni videla in poznala.

Čehov potemtakem Hudožestvenikom ni dal le vidne podlage, dal jim je tudi idejni program. Njegove drame: Striček Vanja, Tri sestre, Češnjev vrt, Utva in druge so postale stalen repertoar trupe Stanislavskega. Pozneje se je Stanislavski lotil tudi izvajanja nemih scen iz Čehovih humoresk. S to mimiko je dosegel viške, ki so pri nas neznani, po originalnosti nedosegljivi in po izvedbi nepreko-sljivi.

Vsi ti uspehi Hudožestvenikov so duševna svojina Stanislavskega, utemeljitelja in vodje njihovega doma v Moskvi. Stanislavskega samorodna umetnost pa ni slaba le v širokih mejah domovine, marveč si je utrla pot tudi med tuji svet. Zlasti gostovanje skupine s Kočalovim, Bersenjevim, Knipper-Čehovo, Germanovo in drugim; pred dvema letoma v umetniško važnejših centrih Evrope jim je pridobilo tolikšen glas, da sta Evropa in dežela tehnike in dolarjev sedaj sami poklicali Stanislavskega na umetniške produkcije. Kdor je — makar samo enkrat — videl in občutil plemenito duševnost igre Hudožestvenikov, se temu pozivu ne čudi; Hudožestveniki so namreč, kakor njih tvorec Stanislavski, vsi eno; oni ne igrajo, marveč žive na odru istinito življenje. To je njih poklic, njihovega mojstra posebnost in nedosežna veličina: harmonija, ki se razliva enakomerno na vse strani. Stanislavskemu je umetnost življenje. V tem tiči njegov pomen.

Novembra 1922.

Stano Kosovel.

## KNJIŽEVNOST IN UMETNOST

«Narodni koledar »Jurina i Franina« za god. 1923. izišao je tiskom i nakladom tiskare »Edinost« u Trstu (Via Francesco d'Assisi, 20), odakle se ga može naručiti uz cijenu od 3 L. Trgovci imaju 20-postotni popust. — Mi učiteljstvu najtoplije prepo-

ručamo ovaj zaista lijepi, zanimivi i vrlo skrbno sastavljeni koledar. Mi smo uvjereni, da ne će biti našeg učitelja, koji ga ne će odmah naručiti i preporučiti za nabavu našem ljudstvu i potražiti trgovce ili koje druge osobe, koji bi ga prodavali. — Danas, kada je naša živa riječ u Istri skoro onemogućena, a naš seljak nema prigode da što čuje, a

najmanje istinu; u doba kada je naš seljak prepušten sam sebi, jedino mu je sredstvo znanja i prosvjete — čitanje i štivo. I najprostiji danas naš seljak sve ovo dobro shvaća i zna, što je i kako je; zato on će rado čitati i nabaviti svaku dobro; njemu shvatljivu narodnu knjigu, a ovakav je bez svake sumnje više spomenuti koledar, koji je namijenjen istarskom Hrvatu, koji će ga zaista prigriliti i držati na svojim izmučenim prsima, kao nešto svoga; kao nešto svoga narodnoga i seljačkoga. —

## RAZNE VESTI.

«Žensko dobroteljno udruženje» v Trstu. V najtežjih časih, ko je vojna — ta najhujša šiba božja — porušila toliko lepega in koristnega, predvsem pa najbolj ranila moralo naše mladine in ubila ideale v vse lepo, se je zbralo pošteno ženstvo in ustanovilo društvo «Žensko dobroteljno udruženje» ki naj se razširi po vsej Julijski Krajini. Enako društvo se je zasnovovalo že v Gorici. Naloga te ustanove naj bi bila dvigniti predvsem moralo naše mladine s praktičnimi predavanji, lepimi vpriporitvami in z različnimi nasveti za dom in svet. Odprl se bo kurz za ročna dela, krpanje, šivanje. Društvo bo pomagalo svojim revnim članicam z denarno podporo, s praktičnimi nasveti, z obleko itd.

To pa je v prvi vrsti naše delo, tovarišice. Ni dovolj, da vsaka izmed nas izpolnjuje vestno svoje dolžnosti v šoli. Sveta dolžnost vsake posamezne je danes, da stopimo tudi izven šole v stik z našim preprostim ženstvom. Izginiti mora ona nezaupnost, ki se tolikrat poraja ravno zato, ker se učiteljica premalokrat, ali nikdar ne potruji med ljudstvo. Njo ne zanima kako se godi njeni šolski deci doma — ne vpraša kaj teži ubogo mater, ki si v svojih velikih stiskah mnogokrat ne ve pomagati. Kolikokrat bi se marsikako zlo umililo, če bi prišel v pravem času kak dober nasvet! — Zato upam, da je ne bo učiteljice v vsej Julijski Krajini, ki bi ne bila udružena v tej koristni ustanovi. A ne samo udružena na papirju — temveč zastavi naj vse svoje moči v pomoč našim materam, ki so danes toliko potrebne ne samo vsakdanjega kruha — ampak tudi poštene dobre besede.

Društvo bo imelo svoj list, ki bo obenem glasilo tega ujedinjenja. Propagiralo bo predvsem ideje in stremljenja prekristnega društva. Urejevala ga bo naša koleginja Pavla Hočevarjeva — zato bo to tudi naš list.

List si je pridobil že mnogo odličnih sotrudnic. Vseboval bo poleg beletristike tudi informativne članke o ženstvu, pisane v poljudnem tonu tudi za naše preprosto ženstvo. Govoril bo o gospodinjstvu, o zdravilstvu in stavila se bodo razna vprašanja na katera bodo odgovarjale članice same ali uredništvo.

Veljal bo malo: okoli 1 L in bo mesečnik. Ta strošek je moralno primorana potrošiti vsaka izmed nas.

Naj bi ne padle te besede na nerodovita tla! Pokažimo, da se ne uklonimo tudi ne v najhujših časih. Združimo se v tem delu in dokažimo, da se ogrevajo naša srca še vedno za vse kar je dobrega in lepega.

Naj nam bo lep vzgled nekdanja «Slovenka», ki še danes priča, da so bile Primorke najzavednejše naše ženstvo.

R. R.

Zadružništvo se razvija tudi na Kitajskem. «Cooperative News Service» poroča, da so kitajski di-

**Kraški svet in njegovi pojavi.** Poljudno znanstveni spis s slikami. Spisal Pavel Kunaver. Založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. — Zelo zanimiva knjiga, ki bi jo učitelj na kraškem svetu moral poznati, če hoče s pridom poučevati domoznanstvo. Delo ima vsebino: Apnenec in veda, Doline, Polja, Jame podzemskih rek, Ledene jame, Kras z raznih vidikov, zato je za naše kraje prava učna knjiga. Priporočamo!

Y.

jaki, ki so se vrnili iz Amerike, ustanovili v Šangaju združne organizacije s pomočjo profesorjev in delavcev. Med temi organizacijami je bila tudi konsumna zadruga. Zadržno gibanje se razteza tudi že na druga mesta, zlasti se je precej močno razvilo v Kantonu, kjer je že tisoče družin včlanjenih v zadruge.

Zveza švicarskih konsumnih zadrug si živo prizadeva, da bi odpravila posledice zelo težke gospodarske krize, ki je zadela zlasti tamošnje konsumne zadruge. Upravni svet je sestavil celo vrsto ukrepov, ki se bodo morali ostvariti v svrhu sanacije združnih podjetij. Med temi ukrepi so n. pr. Kar najtemeljitejša zadruga izobrazba zlasti upravnega in prodajalniškega osebja; izpopolnitev posredovalske službe za blago, da se tako izpodrine privatna konkurenca; pomnožitev prodaje, ne da bi se povečali stroški; štedenje v vseh panogah (novi nakupi, tiskovine, telefon, nove naprave); poenostavljenje poslovanja; omejitev nakopičevanja blaga v skladišču. Dokler bo mogoče obvladovati promet s sedanjim osebjem, ne da bi se sprejelo novo, se bodo plačevali sedanje plače in mezde, da se osebe navaja k bolj intenzivnemu delu, oziroma tudi k nadurnemu delu brez posebne nagrade; zavarovalnino za osebo je doslej v celoti plačevala zveza; odslej bodo eno četrtino zavarovalnine plačevali nameščenci. Vsak oddelek, kakor tudi vsaka zadruga, včlanjena v Zvezi, bo moral biti organiziran tako, da bo zadostoval sam sebi. V upravah se je treba izogibati izgubam, ki izvirajo iz valovanja cen in kalkulirati je treba tako, da bodo pokriti stroški in da ostane še majhen prebitok. Izvesti se morajo tudi še nekateri nadaljni prihranki in sicer s tem, da se dajo v najem poljedelska gospodarstva, in z reformami glede stroškov za časopisje itd.

Angleška družba za nakup na debelo je v prvem polletju leta 1922. razdelila za 32,175.883 lir sterlingov blaga, to je za 10,15.693 lir sterlingov manj kot pa v prvem polletju leta 1921. To pomenja toliko kot 24 odstotkov. V predmetih lastne proizvodnje je odpadek dosegel celo do 30 odstotkov v znesku 10,037.939 lir sterlingov. Računski zaključek pa je bil bolj ugoden, ker se je močel pokriti primankljaj in se je celo dosegel majhen prebitok v znesku 23.521 lir sterlingov, dočim je bilo v isti dobi lanjskega leta izgube 3,434.620 lir sterlingov. Tudi v bančnem oddelku je bilo zaznamovati zelo močan padeč v denarnem prometu.

V tržaškem in sežanskem okraju obiskuje šole neka ženska, ki se izdaja za uč. vdovo in prosi miloščine, sklicujoč se na prijateljstvo raznih učiteljev. Opozarjamo, da je to ženska, ki skuša z lažjo priti do denarja, ki ga potem zapravi za alkohol.